

ВІДГУК

офіційного опонента доктора історичних наук, доцента Дефорж Ганни Володимирівни на дисертаційне дослідження Г.В. Салати на тему: «Науково-освітня діяльність професора Л.Д. Проскуракова (1858–1926 рр.) в контексті розвитку архітектури мостів (кінець ХІХ–перша чверть ХХ століть)», подане на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю – 07.00.07 – історія науки й техніки

Реконструкція суспільно-політичного і наукового життя в Україні останньої чверті ХІХ – першої третини ХХ століть була б неповною без окреслення ролі, значення, надбань та внеску такого його представника, як Лавра Дмитровича Проскуракова (1858–1926). Це був відомий вітчизняний вчений-мостобудівник зі світовим ім'ям, професор, інженер, педагог, новатор у галузі будівельної механіки, архітектури мостів. У творчому доробку інженерної думки Л.Д. Проскуракова – проекти будівництва залізничних мостів, що вражають своєю архітектурною естетикою та легкістю конструкцій. Творча спадщина і праця Л.Д. Проскуракова на благо України довгі роки були незаслужено забуті. Необхідно не лише відроджувати забуті та призабуті імена представників техніки в Україні, але й визначити належне кожному місце в її історії, дослідити їхній внесок у світову науку.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена насамперед великим громадським і науковим значенням Л.Д. Проскуракова в інженерній науці України, відсутністю спеціального комплексного дослідження його наукової та науково-організаційної діяльності, необхідністю створення максимально об'єктивної і повної наукової біографії вченого, всебічного аналізу його творчого доробку, а також важливістю введення до широкого наукового обігу масиву нових джерел.

Здійснений Г.В. Салатою аналіз стану розробки теми про діяльність професора Л.Д. Проскуракова дає підставу справедливо стверджувати, що цей аналіз є не тільки своєрідною інтерпретацією стану та розвитку окремих напрямків в історії інженерної думки кінця ХІХ – першої третини ХХ ст., а й науковим дослідженням різноплановості вченого-мостобудівника. Історіографія та наявна джерельна база в цілому дозволили дослідити загальні та специфічні риси становлення Л.Д. Проскуракова як вченого, з'ясувати його досягнення у вітчизняній інженерній науці, визначити його місце у загальному розвитку вітчизняної будівельної механіки та архітектури мостів досліджуваного періоду.

Концепція дисертаційного дослідження висвітлюється у процесі розв'язання дисертаційних завдань і стисло формується у часткових і загальних висновках дисертації. Послідовно, на конкретних прикладах, обґрунтовується висновок, що ім'я професора Л.Д. Проскуракова не тільки вперше стало об'єктом дисертаційного дослідження, а й дозволило глибоко і

всебічно показати його особистість та науково-організаційну спадщину. В дисертації наводиться низка відомостей про окремі аспекти біографії та світогляду вченого, в роботі використано і запроваджено до наукового обігу нові архівні, літературні та документальні матеріали.

Проведене дослідження дозволило вперше здійснити періодизацію творчої діяльності Л.Д. Проскуракова, визначити основні напрями досліджень вченого: впровадження в проєктування і будівництво мостів трикутної решітки ферм зі статично визначеною системою з достатньо жорсткими розкосами; розробка значної кількості конструкцій надійних, економічних і естетично привабливих мостових ферм, які принесли йому заслужену славу і згодом отримали широке поширення в Європі; проєктування і будівництво великих прогонових структур; проєктування аркових систем та удосконалення конструкцій металевих прогонових споруд.

Посилаючись на різноманітні джерела, Г.В. Салата переконливо доводить, що наукові здобутки Л.Д. Проскуракова впливали в кінці ХІХ – першій третині ХХ століть і продовжують впливати сьогодні на дослідження у сфері архітектури мостів, залізничного мостобудування, інженерного мистецтва загалом. Дослідження Г.В. Салати дозволяють створити певні узагальнення щодо діяльності Л.Д. Проскуракова у сфері технічної науки, особливо в питаннях архітектури мостів. Показано, що свої висновки Галина Володимирівна будувала на результатах вивчення шляхів історичного розвитку проєктування та будування великих мостів і транспортних вузлів.

Розкриваючи сутність процесу формування наукового світогляду Л.Д. Проскуракова, автор дисертаційного дослідження Г.В. Салата не тільки визначила основні етапи цього формування, а й показала вплив попередників і колег Л.Д. Проскуракова на його професійне зростання і розвиток. Це відноситься до С.В. Кербедза, П.П. Мельникова, Д.І. Журавського, Ф.С. Ясинського, М.А. Белелюбського, Г.П. Передерія та ін. Безперечно, все це сприяло становленню Л.Д. Проскуракова як видатного науковця-інженера і архітектора-мостобудівника. Його система поглядів стала підсумком взаємодії і боротьби усталених уявлень і новаторських тенденцій в архітектурі мостів, пошуком наукових шляхів розвитку мостобудування.

Встановлено, що праці Л.Д. Проскуракова – це значний внесок в мостобудівну науку, завдяки яким він став одним з провідних фахівців-мостобудівників. Праці Л.Д. Проскуракова – це унікальні джерела, що дають змогу об'єктивно відтворити події з історії вітчизняної архітектури мостів.

Визначено особливу роль Л.Д. Проскуракова як організатора мостобудівної науки, він є основоположником наукової школи проєктування та будування великих мостів і транспортних вузлів. Узагальнено творчі пошуки представників наукової школи Л.Д. Проскуракова: С.О. Патопа, І.Ф. Прокоф'єва, М.М. Філоненка-Бородича, П.Я. Каменцева, П.К. Худякова, П.А. Веліхова.

Як викладач вищих навчальних закладів Л.Д. Проскуряков зробив вагомий внесок у підготовку педагогічних і науково-педагогічних кадрів. Він є автором підручника «Будівельна механіка» у двох частинах.

В рецензованій дисертації вперше дана оцінка історично-наукових праць Л.Д. Проскурякова. Вони і сьогодні використовуються істориками науки як фундаментальні джерела при підготовці праць з історії техніки, інженерної науки, зокрема, архітектури мостів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- в українській історіографії вперше проведено комплексне дослідження життєвого шляху та наукової спадщини всесвітньовідомого ученого-інженера Л.Д. Проскурякова;

- проаналізовано друковані та рукописні наукові праці вченого, що дало змогу значно поглибити знання щодо розвитку інженерної науки в Україні кінця ХІХ – першої третини ХХ століть;

- охарактеризовано основні етапи становлення та розвитку наукового світогляду ученого;

- здійснено періодизацію наукової діяльності Л.Д. Проскурякова;

- удосконалено деталізацію матеріалів, пов'язаних із його внеском у розвиток окремих напрямів транспорту, будівельної науки і техніки загалом.

- отримало висвітлення творчого доробку вченого як мостобудівника на підставі комплексного розгляду основних праць Л.Д. Проскурякова;

- показано вагомий внесок Л.Д. Проскурякова у формування архітектури мостів як науки, встановлено, що він є беззаперечним лідером у мостобудуванні, належить до корпорації всесвітньовідомих науковців-інженерів і по праву вважається фундатором архітектури мостів у періоді з кінця ХІХ – першої третини ХХ століть.

Практичне значення вишлює із завдань вітчизняної історії науки, пов'язаних з необхідністю глибокого і всебічного вивчення ролі окремих вчених-інженерів. Узагальнені матеріали дослідження можуть бути використані у вузівській підготовці спеціалістів-істориків науки, під час вивчення студентами навчальних дисциплін «Історія науки і техніки», «Історія будівельної механіки» та «Історія мостів». Отримані результати можна також використовувати при написанні довідників, енциклопедій тощо. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при написанні підручників, посібників, методичних рекомендацій біологічної проблематики.

Опубліковані праці Г.В. Салати з проблем історії мостобудування, зокрема архітектури мостів (статті у науково-методичних збірниках, фахових та наукометричних журналах, різних періодичних виданнях) повністю відображають основні результати дослідження.

Позитивно оцінюючи наукове дослідження Г.В. Салати, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження і побажання:

- автором дисертації поставлено цікаві в науково-практичному плані завдання «визначити роль і місце наукової спадщини Л.Д. Проскурякова у

розвитку архітектури мостів». Але, на жаль, погляди Л.Д. Проскурякова на зазначені в дисертації проблеми не завжди подаються у порівняльному плані з попередньою та сучасною ситуацією розвитку цієї науки;

- не представлено аналіз рукописної спадщини Л.Д. Проскурякова;
- доцільно було б науково-організаційну та популяризаторську діяльність Л.Д. Проскурякова дещо розширити і більш детально зупинитися на аналізі організації ним публічних лекцій;
- потрібно більш детально висвітлити діяльність Л.Д. Проскурякова в радянському періоді його творчості;
- як кожна людина, Л.Д. Проскуряков мав ворогів та опонентів, в дисертації про це нічого не сказано;
- при перекладі цитат інколи зустрічаються русизми, також бажаним було б покращити стиль перекладу.

Висловлені зауваження і побажання не зменшують наукової новизни і практичного значення рецензованого дисертаційного дослідження.

Все вищесказане дає підставу стверджувати, що дисертація «Науково-освітня діяльність професора Л.Д. Проскурякова (1858–1926 рр.) в контексті розвитку архітектури мостів (кінець XIX – перша половина XX століть)» є самостійною науковою роботою, відповідає вимогам пп. 9, 10, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її автор – Г.В. Салата заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора історичних наук зі спеціальності 07.00.07 – історія науки й техніки.

Офіційний опонент
доктор історичних наук, доцент
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені
Володимира Винниченка, доцент
кафедри біології та методики її викладання

Г.В. ДЕФОРЖ

Сігнатур
Алексей

засвідчується
секретар

С.В. Омельченко